

PAŞI PESTE GRANİTE

ALESSANDRO BARICCO (născut în 1958 la Torino) este unul dintre cei mai importanți scriitori italieni de azi. A obținut licența în filozofie cu o lucrare condusă de Gianni Vattimo. Îndrăgostit de muzică, a început prin a scrie cronici muzicale, dar notorietatea i-au adus-o scrierile literare, și în primul rând monologul *Novecento* (1994, trad. rom. Humanitas, 2003) și romanele publicate începând cu anii 1990. În 1993 a inițiat o serie de emisiuni TV dedicate liricii, cu titlul *Dragostea e un pumnal*, prin care încearcă să arunce o punte între lumea poeziei și publicul larg. După experiențele din radio și televiziune, a înființat la Torino o școală dedicată tehnicilor narative, în care a abordat problemele prozei în epoca computerului. În ciuda tuturor acestor preocupări, Baricco crede că „a scrie este un gest vechi, artizanal și individual“.

CĂRTI: *Il genio in fuga. Sul teatro musicale di Rossini* (1988), *L'anima di Hegel e le mucche del Wisconsin* (1993), *Castelli di rabbia* (1991, trad. rom. *Castele de furie*, Humanitas, 2007), *Oceano mare* (1993, Premiul Viareggio), *Seta* (1996), *City* (1999), *Senza sangue* (2002), *Omero, Iliade* (2004), *Questa storia* (2005).

Alessandro Baricco

Barbarii

Eseu despre mutație

Traducere din italiană de
DRAGOȘ COJOCARU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor : Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Emilia Ionașcu, Cornel Drăghia

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Alessandro Baricco
I barbari. Saggio sulla mutazione
© 2006, Alessandro Baricco
All rights reserved.

HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BARICCO, ALESSANDRO

Barbarii: eseu despre mutație / Alessandro Baricco;
trad.: Dragoș Cojocaru. – București: Humanitas, 2009
ISBN 978-973-50-2435-2
I. Cojocaru, Dragoș (trad.)
821.131.1-4=135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Nota editurii italiene

Această ediție a cărții *I barbari. Saggio sulla mutazione* de Alessandro Baricco, cuprinzând cele treizeci de episoade publicate de cotidianul *La Repubblica* între 12 mai și 21 octombrie 2006, este completată printr-un capitol de Note și unul de Date, îngrijite de Sara Beltrame și Cosimo Bizzari. Textul păstrează referirile temporale la zilele de publicare. Sunt marcate printr-un asterisc numele și expresiile care trimit la rubricile din Note, așezate în ordine alfabetică la finalul volumului. În secțiunea de Date, îngrijitorii ediției propun o selecție de informații referitoare la fiecare zi de apariție a diferitelor episoade.

Acest text are o geneză ciudată. L-am scris între lunile mai și octombrie ale anului 2006, într-un ritm pentru mine mai curând demențial. La fiecare cinci sau șase zile publicam câte un episod în ziarul la care colaborez, *La Repubblica*. Probabil că, dacă m-aș fi hotărât să scriu o carte normală de eseistică, aș fi folosit o altă limbă, aș fi argumentat mai mult, aș fi reflectat mai mult și, fiind în măsură să revin și să corectez, aș fi construit mai bine arhitectura discursului. Dar aveam de gând să fac acel soi de muncă în direct, sub ochii cititorilor, atent mai mult la urgența gândirii decât la prudența publicării.

Acum, volumul de față adună acele treizeci de episoade, pentru a le păstra sub forma mai austeră a unei cărți propriu-zise, pentru cititorii care n-au vrut ori n-au putut să le urmărească pe măsură ce se nășteau. Am corectat foarte puțin și nu am schimbat aproape nimic: țineam ca textul să rămână așa cum era inițial, cu slăbiciunile lui, cu repeziciunile lui imprudente și cu sincera lui barbarie. În felul acesta, mi se pare că este cu adevărat ceea ce voiam să fie: memoria unei mici isprăvi neobișnuite.

AB
noiembrie 2006

Început

Deși nu pare, aceasta este o carte. M-am gândit că mi-ar fi plăcut să scriu o carte, pe episoade, în ziar, printre frânturile de lume care se perindă pe acolo zi de zi. Mă atrăgea fragilitatea acestui lucru: e ca și cum ai scrie în aer liber, în picioare pe un bastion, cu toată lumea uitându-se la tine și vântul care bate, toți oamenii care se perindă, plini de treburi. Iar tu rămâi pe poziții, fără să poți corecta, fără să te poți întoarce ca să refaci scenariul. Cum iese, iese. Iar a doua zi, să împacheteze o salată, ori să devină coiful unui zidar. Presupunând că zidarii încă își mai fac coifurile din ziare – aidoma unor bărcuțe pe litoralul fețelor lor.

Din când în când, și asta nu numai în câmpul muncii, ne pornim să căutăm câte o lipsă oarecare. Probabil că aceasta este o modalitate de a recupera o oarecare autenticitate.

Oricum, n-aș vrea să creez false expectative, așa încât țin să precizez că nu-i un roman. Romanul în episoade nu mă atrage nicidecum. Așadar, va fi un eseu, în sensul literal al termenului, adică o încercare: de a gândi: scriind. Sunt câteva lucruri pe care aș vrea să le înțeleg, în legătură cu ceea ce se întâmplă aici, în jur. Prin „aici, în jur“ înțeleg acea porțiune foarte îngustă de lume în care mă mișc eu: oameni care au studiat, oameni care studiază acum, profesori, oameni din domeniul spectacolului, intelectuali,

cam așa ceva. O lume rea, în multe privințe, dar la urma urmei aici se nutresc ideile, și aici am fost eu însământat. Cu restul lumii am pierdut contactul de foarte mult timp, și nu-i frumos, dar e adevărat. Trebuie să te străduiești mult și bine ca să-ți înțelegi propria brazdă de pământ și nu-ți mai rămâne mare lucru ca să poți înțelege restul câmpului.

Dar poate că în fiecare brazdă, dacă știi s-o citești, există câmpul întreg.

Și oricum, spuneam că acolo există un lucru pe care aș vrea să-l înțeleg. La început mă gândeam să intitulez cartea astfel: *Mutația*. Numai că n-am izbutit să găsesc pe nimeni căruia să-i placă, măcar cât de cât. Nu-i nimic. Însă era un titlu punctual. Vreau să spun că tocmai acesta este lucrul pe care mi-ar plăcea să-l înțeleg: în ce constă mutația pe care o văd în jurul meu.

Dacă ar fi să rezum, aș spune așa: toată lumea stă să audă, în văzduh, o apocalipsă iminentă; și, pretutindeni, acest zvon care aleargă: vin barbarii. Văd minți rafinate scrutând sosirea invaziei cu ochii ațintiți în orizontul televizorului. Profesori capabili, de la catedrele lor, măsoară în tăcerile elevilor ruinele lăsate în urmă de o hoardă pe care însă nimeni n-a reușit s-o vadă efectiv. Iar în jurul celor scrise ori imaginate plutește privirea rătăcită a unor exegeți care, înfricoșați, povestesc despre un tărâm trecut prin foc și sabie de niște prădători fără cultură și fără istorie.

Aceștia sunt barbarii.

Or, în lumea mea, onestitatea intelectuală e rară, însă nu și inteligența. Nu au înnebunit cu toții. Ei văd ceva ce există. Însă eu unul nu izbutesc să privesc ceea ce există cu ochii lor. Ceva nu mă convinge.

Ar putea fi, îmi dau seama, duelul normal între generații, bătrânii care opun rezistență invaziei celor tineri, puterea constituită care își apără pozițiile acuzând forțele emergente de barbarie, și toate acele lucruri care s-au întâmplat mereu și pe care le-am văzut de mii de ori. Însă, de această dată, pare să fie altfel. Atât de profund e acest duel, încât pare altfel. De obicei oamenii se luptă pentru a controla nodurile strategice de pe hartă. Însă aici, într-un chip mai radical, se pare că agresorii fac ceva mult mai profund: *ei tocmai schimbă harta*. Poate că au și schimbat-o deja. Pesemne că așa s-o fi întâmplat în anii binecuvântați în care, de exemplu, s-a născut Iluminismul, ori în zilele în care lumea întregă a descoperit, dintr-o dată, că e romantică. Nu erau deplasări de trupe, nici fii care își ucideau tații. Erau niște mutanți, care înlocuiau un peisaj cu un altul, iar acolo își întemeiau propriul habitat.

Poate că e unul din acele momente. Iar cei pe care îi numim barbari sunt o specie nouă, care are branhii înapoia urechilor și a hotărât să trăiască sub apă. Evident că, din afară, noi, cu bieții noștri plămâni, deducem impresia unei apocalipse iminente. Acolo unde ei respiră, noi murim. Iar când ne vedem copiii cum se uită la apă cu jind, ne temem pentru ei și ne năpustim orbește împotriva singurului lucru pe care izbutim să-l vedem, și anume umbra unei hoarde barbare pe cale să sosească. Între timp, sub aripile noastre, fiii mai sus pomeniți deja respiră într-un fel oribil, scărpinându-se îndărătul urechilor, ca și când ar avea acolo ceva ce se cere eliberat.

Aici încep eu să vreau să înțeleg. Nu știu, poate că are o legătură și cu astmul acesta ciudat care mă apucă tot mai des, precum și cu ciudata înclinație de a înota mult

timp pe sub apă, până când nu-mi mai găsesc branhiile gata să mă salveze.

Oricum. Mi-ar plăcea să privesc acele branhiile de aproape. Și să studiez animalul care se retrage de pe uscat, devenind treptat pește. Aș vrea să urmăresc cu luare-amințe mutația, nu pentru a-i explica originea (ceea ce nu-mi e la îndemână), ci pentru a reuși, fie și pe departe, s-o desenez. Ca un naturalist din alte vremuri care desenează pe maculator noua specie descoperită în marea insulă australiană. Astăzi am deschis maculatorul.

Nu înțelegeți nimic? Evident, cartea nici măcar n-a început.

O carte e o călătorie pentru călători înzestrați cu răbdare.

Deseori, cărțile încep cu un ritual la care eu țin mult și care constă în alegerea unui epigraf. Este tipul acela de frază scurtă sau de citat care se așază pe prima pagină, chiar după titlu și după eventuala dedicație, și care servește drept sprijin moral, drept binecuvântare înainte de drum. De pildă, iată epigraful unei cărți de Paul Auster:

„Omul nu are o viață și numai una; el are mai multe vieți juxtapuse, iar aceasta-i nenorocirea lui“ (Chateaubriand).

Adesea sună în felul acesta: și orice trăsnaie ar spune, tu o crezi. Sunt apodictice, ca să ne exprimăm în limba celor ce respiră prin plămâni.

Mie îmi plac acelea care trasează hotarele câmpului. Adică te ajută să înțelegi cam în care teren o să joace cartea respectivă. Marele Melville, când a venit vorba să-și aleagă epigraful pentru *Moby Dick*, s-a cam lăsat dus de

val și până la urmă a selecționat 40 de citate. Iată-l pe primul:

„Și Dumnezeu a făcut chiții cei mari“ (*Facerea*).

Și iată-l pe ultimul:

„O, bărnul Cașalot ce, prin furtuni, / E la el acasă-n Ocean, precum un rege / Care stăpânește-adâncile genuni, / Unde vrerea și puterea lui sunt lege!“ (*Cântec despre balene*).

Cred că era un fel de a sugera că în acea carte avea să se afle lumea întreagă, începând cu Dumnezeu și sfârșind cu bășinile marinarilor din Nantucket. Ori, cel puțin, așa plănuise Melville.

Suflet candid!, ar spune Vonnegut*, cu semnul exclamării.

Astfel, pentru cartea de față, eu aș fi ales patru epigrafe. Tocmai ca să marchez marginile terenului de joc. Iată-l pe primul: provine dintr-o carte tare frumoasă apărută de curând în Italia. E scrisă de Wolfgang Schivelbusch* și se intitulează *Cultura învinșilor*. (Există titluri la care, fiind un fan al lui A.C. Torino, nu pot rezista.) Iată ce spune la un moment dat:

„Teama de a fi copleșiți și distruși de hoardele barbarilor e la fel de veche precum istoria civilizației. Imagini de pustiire, de grădini prădate de nomazi și de palate în ruină unde pasc turmele sunt recurente în literatura decadentei, din Antichitate și până în zilele noastre.“

Copiați și puneți deoparte.

Al doilea epigraf: cel de-al doilea epigraf îl găsiți în cel de-al doilea episod.

Ce vânt suflă pe bastionul ăsta!

Cuprins

<i>Nota editurii italiene</i>	5
Început	7
EPIGRAFE	
Epigrafe 1	15
Epigrafe 2	19
Epigrafe 3	26
PRIN FOC ȘI SABIE	
Vin 1	33
Vin 2	41
Animalul	50
Fotbal 1	55
Fotbal 2	61
Cărți 1	68
Cărți 2	77
Cărți 3	83
RESPIRAȚIA CU BRANHIILE LUI GOOGLE	
Google 1	91
Google 2	97
Google 3	101
Experiență	108
PIERDEREA SUFLETULUI	
Suflet	117
Muzică clasică	122
Monsieur Bertin	129

Monsieur Rivière	133
Efort	137
Război	143
PORTRETE	
Spectaculozitate	151
Nostalgie	158
Trecut	164
Democrație	170
Autenticitate	175
Educație	182
Elice	187
EPILOG	
Marele Zid	195
<i>Note</i>	207
<i>Date</i>	222